

Suçun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme

Mustafa ÜNVER*
İbrahim BAKIRTAŞ**

Özet: Bu çalışma; suç ve suç bileşenlerinin, ekonomi biliminin temel araçlarıyla analizini amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmada, suçun ekonomik modellerinden yararlanılmıştır. Mevcut literatür temelinde hazırlanan çalışmada suç arzına ve talebine, suçun ekonomik modellerine ve suçun maliyetlerine yer verilmiştir. Suçun ekonomik modelleri, ekonomik göstergelerin suç arzını belirlediğine işaret etmektedir. Ayrıca bu modellerde suç maliyetlerinin de ekonomiyi etkilediğine vurgu yapılmaktadır. Genel bir literatür değerlendirilmesi niteliğindeki çalışma beş kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda giriş; ikinci kısımda suç arzı, talebi ve dengesi kavramlarına; üçüncü kısımda suçu ekonomik modellerine, dördüncü kısımda ise literatür bağlamında suçun bireysel ve toplumsal maliyetlerine yer verilmiştir. Son kısımda ise mevcut literatür ışığında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Arzı, Sosyal Gerginlik Teorisi, Sosyal Kontrol, Suçun Maliyetleri.

Economic Analysis of Crime: A Review

Abstract: This paper purposes to analyze crime and its general components with basic equipments of economics. Crime's economic models in crime literature guide to achieve this destination. Existing literature in this paper contains crime supply-demand, economic models of crime and costs of crime. Existing models and working papers show that economic indicators adjust crime supply. Also, costs of crime adjust economy as well. There are five sections in working. First of all is introduction; second section contains crime supply, demand and equilibrium; next section is generated by analyzed models from economics tools of crime. Fourth section defines costs of crime. In the last section, a general evaluation is made in light of given literature.

Keywords: Crime, Supply of Crime, Social Strain Theory, Social Control, Costs of Crime.

GİRİŞ

Kıt kaynaklarla sonsuz insan isteklerini karşılama gayreti, tüm ekonomik yaklaşımlarda genel kabul görmüş bir metafordur. Kıtlık ve sonsuz insan istekleri birbiriyle çelişen iki duruma işaret eder. Kıtlık ve sonsuz insan isteklerini, insanların fayda maksimizasyonu güdüsüyle birleştirince sosyal nitelikli bir mücadele meydana gelir. Bu mücadelenin kökeninde kaynakların kıtlığından dolayı oluşan fiyat mekanizması bulunmaktadır. Bilindiği gibi kaynakların azalması, bu kaynakların fiyatlarının artmasına neden

* Doktora Öğrencisi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü

** Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

olmaktadır (Carnis, 2005: 15). Fiyat artışları ise beraberinde ülke içindeki gruplar ve bireyler arasındaki ekonomik mücadeleleri arttırmaktadır. Bu mücadele artışının nedeni ise, fiyatların artışlarına bağlı olarak bireylerin reel gelirlerinde meydana gelen gerilemedir. Bu nedensellik ağı, aynı kaynakları veri olarak fayda fonksiyonlarını şekillendiren bireyleri sosyolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama konusunda birbirlerine rakip etmektedir. Bu mücadelede bireyler kaynaklara en düşük maliyetle sahip olmayı isterken, amaçları faydalarını en çoklaştırmaktır. Bireyler arası rekabet her zaman yasal yollarla gerçekleşmez. Bireyler arası rekabette, birey gerektiğinde yasal olmayan yollara da yönelebilecektir. Yasal olmayan bu mücadele yollarına müracaat edildiğinde suç fiili gerçekleşmektedir. Bu geçişlilik temelinde, sonsuz olan ihtiyaçlara rağmen mevcut kaynakların kısıtlı olmasının suç kavramı ile doğrudan ilişkili olduğu ileri sürülebilir.

Bireylerin suç eylemlerine yönelmeleri, toplumun bütününe doğrudan etkilemektedir. Bu etkileşim mekanizmasını ekonomik açıdan analiz ederken, suç arzı ve talebi yol gösterici olmaktadır. Bu nedenle suçun ekonomik analizini yaparken, suç arzı ve talebine geniş yer verilmektedir. Konuya ilişkin literatür incelendiğinde, suç arz ve talebini oluşturan aktörlerin; suçlular, suça maruz kalanlar, yasal olmayan mal ve hizmetlere talep edenler ve devlet olarak sıralandığı görülür. Suçun ekonomik modellerinin temel varsayımı; bu aktörlerin tercihlerine bağlı olarak şekillenen fayda fonksiyonlarını maksimize edecek şekilde hareket etmeleridir (Riener, 1942: 195; Ehrlich, 1981: 308).

Bu çalışmanın amacı, suçların mikroekonomik analizinin temel araçlarını kullanarak, iktisadi analizini yapmaktır. Çalışmada analizi yapılan suçlar, adi suçlar (ordinary crime) ile sınırlandırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikli olarak mevcut literatür temel alınarak; suçun arz, talep ve denge koşullarına yer verilmiştir. İktisadi analiz bu üç aracının açıklanması suretiyle suçun ekonomik temelleri ortaya konmuştur. Suçun arz-talep bileşenleri ve bu bileşenlere bağlı oluşan denge yardımı ile suçun maliyetleri sınıflandırılmıştır. Bunun nedeni, suç arz-talep bileşenleri ile suçun maliyetleri arasındaki sınıflandırmaların paralellik göstermesidir. Ayrıca suç analizinde kullanılan mikroekonomik modellerinden (Becker, 1968; Ehrlich, 1973; Grogger, 1998) yararlanılmıştır. Bu modeller suçun arz yönlü mikroekonomik temellerinin ve suçun maliyetlerinin basitçe ortaya konmasında önemlidir. Ayrıca suçun sosyolojik modelleri (Arvanites ve Defina, 2006) suç arzını belirleyen etkenlerden birisi olması nedeniyle, suç analiz eden modeller bölümüne katılmıştır.

Ekonomi literatüründe yeni çalışılmaya başlanan suç maliyetleri konusu, aslında çok geniş bir çalışma alanına sahiptir. Bu çalışmada, bu geniş alana ilişkin yeni bir katkı yapmaktan ziyade, suçun ekonomik analizine ilişkin yapılmış teorik çalışmaların genel bir değerlendirmesini yapmaktır.

SUÇUN EKONOMİK ANALİZİNDEKİ TEMEL BİLEŞENLER: ARZ, TALEP VE DENGE

Suç kavramı çok genel bir ifadedir. Suç olaylarının kapsamı çok fazla çeşitlilik gösterdiğinden dolayı, suçun sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu sınıflandırma Türk Ceza Kanununda sırasıyla; devletin kişiliğine yapılan suçlar, hürriyete karşı yapılan suçlar, devlet yönetimine karşı yapılan suçlar, adliyeye karşı yapılan suçlar, kamu düzenine karşı yapılan suçlar, kamu güvenliğine karşı yapılan suçlar, kamu esenliğine karşı yapılan suçlar, genel töreler ve aile düzenine karşı yapılan suçlar, kişilere karşı yapılan suçlar ve mülke karşı yapılan suçlar olarak ifade edilebilir (Pazarlıoğlu ve Turgutlu, 2007: 66).

Bu çalışmada suç kavramı; kişilere karşı yapılan suçlar ve mülke karşı yapılan suçlar adı verilen adi suçlarla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bu bölüm ve sonraki bölümler adi suçlar kapsamında incelenecektir. Adi suçlar dışındaki suç çeşitleri bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Adi suç kavramı da kendi içinde sınıflandırmalara sahiptir. Federal Bureau of Investigation (FBI) adi suç sınıflandırmalarını Tablo 1.'deki şekilde sınıflandırmıştır.

Tablo 1. Adi Suç Çeşitleri

ADİ SUÇ ÇEŞİTLERİ	
<i>Kişilere Karşı Yapılan Suçlar</i>	<i>Mülke Karşı Yapılan Suçlar</i>
Cinayet	Ev Hırsızlığı
Tecavüz	Yankesicilik Suçları
Soygun Sırasında Uygulanan Şiddet	Motorlu Araç Hırsızlıkları
Ani Saldırı Suçları	

Kaynak: FBI (2006 : 1). <http://www.fbi.gov/ucr/cius2006/documents/offensedefinitions.pdf>

Suçun Talep Yönü

Suçun talep cephesinde; suçtan kazanç elde eden suçlu dışındaki bireyler, suça maruz kalan bireyler ve devlet yer alır. Suçtan kazanç elde eden suçlular dışındaki aktörler aslında suça karışmazlar. Fakat işlenen suçlardan elde edilen mal ve hizmetlere talep ederler. Burada suç talebi, istekli bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Literatürde, doğrudan suç talebi olarak ifade edilir. Diğer taraftan suça maruz kalan bireyler ve devlet için ise; bu talep isteyerek olmamakta, tam tersine istemeyerek oluşmaktadır. Bu suç talebi ise, dolaylı suç talebi olarak tanımlanır. Dolaylı suç talebinde, suça maruz kalan bireyler ve devlet suça maruz kalmamak için bazı maliyetlere katlanırlar (Becci, 1999: 39). Dolaylı suç talebi, suç şekillerine ve yaş

gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Ani saldırı suçlarında (assault crimes); gelir düzeyi düşük olan bireyler, gelir düzeyi yüksek olan bireylere göre daha fazla suça maruz kalırlar. Çünkü gelir düzeyi yüksek olan bireyler bu tür suçlara karşı alınacak önlemler konusunda daha duyarlıdırlar. Soygun suçlarında (burglary crimes); gelir düzeyi yüksek olan bireyler, gelir düzeyi düşük olan bireylere göre daha fazla risk taşımaktadırlar. Çünkü suçlular, suç işleme kararı sırasında getirisi yüksek olan eylemlere katılmayı tercih ederler. Suça maruz kalma ile yaş grupları arasında, pozitif yönlü bir korelasyon vardır. Bunun nedeni ise, genç bireylerin elde ettikleri birikimlerin, daha yaşlı olan bireylerin birikimlerinden az olmasından kaynaklanır (Cohen, Kluegel ve Land, 1981: 507).

Suçun Arz Yönü

Suçun arz cephesinde, suçu işleyen suçlular yer alır. Suçlular için suç işleme fiili rasyonel bir davranıştır. Bireyler suç işlemeden önce suçun fayda ve maliyet analizlerini karşılaştırırlar. Burada suçun faydası; suçun getireceği getiridir. Suçun maliyetleri ise dolaylı maliyetler ve doğrudan maliyetler olarak iki kategoride toplanır. Suçun dolaylı maliyeti, vazgeçilen yasal işlerden kazanılacak gelirdir. Suçun doğrudan maliyetleri ise; hapis cezaları, para cezaları ve diğer cezalar olarak ifade edilir (Becci, 1999: 39). Bu ceza düzeylerinin artması veya azalması suç arzını doğrudan etkilemektedir (Witte ve Witt, 2000: 12).

Suçlular bir suçu işlemeden önce rasyonelliğin bir gereği olarak fayda-maliyet analizi yaparlar. Witte ve Witt (2000: 5) çalışmalarında, yapılan fayda-maliyetin bileşenlerini; suçun kazancı ile yasal bir işten elde edilecek kazançların karşılaştırılması, yasal işlerdeki fırsatlar, yani suç işlemenin fırsat maliyeti, suç işlemenin sahip olduğu yakalanma riski, suçun ceza düzeyi şeklinde sıralamışlardır.

Bireyler suç işleme kararını alma sürecinde aslında suçun fırsat maliyetini veri almaktadırlar. Birey için suçun fırsat maliyeti, suçun işlenmesi durumunda vazgeçilen yasal bir işten elde edebileceği kazançlardır (Witte ve Witt, 2000: 4; Grogger, 1998; Doyle, Ahmet ve Horn, 1999: 719). Suçun fırsat maliyetinin düşmesi, suç arzını arttırırken, fırsat maliyetinin artması suç arzını azaltır. Dolayısıyla istihdam düzeyindeki iyileşmeler suç oranlarını azaltmaktadır. Çünkü birey yasal olmayan işlere harcadığı zamanı azaltarak yasal işlerde çalışmayı tercih edecektir. Bireyin suç sırasında yakalanmasının fırsat maliyeti artacaktır. Bu fırsat maliyeti, istihdam gelirlerinin artmasıyla elde edilecek ücret düzeyidir (Berk, Lenihan ve Rossi, 1980: 774).

Pudney; Deadman ve Pyle (2000: 82–83) ve Sah (1991: 1290) çalışmalarında, bireylerin suça katılmalarını etkileyen ekonomik ve sosyal değişkenleri şu şekilde sınıflandırmışlardır:

- İşsizlik düzeyi,
- Reel kişisel tüketim düzeyi,
- Toplam nüfus içinde genç erkeklerin hapislilik düzeyi,
- Toplam nüfus içinde genç nüfusun oranı,
- Toplum içindeki madde bağımlılığının yaygınlığı,
- Bireylerin suç geçmişleri,

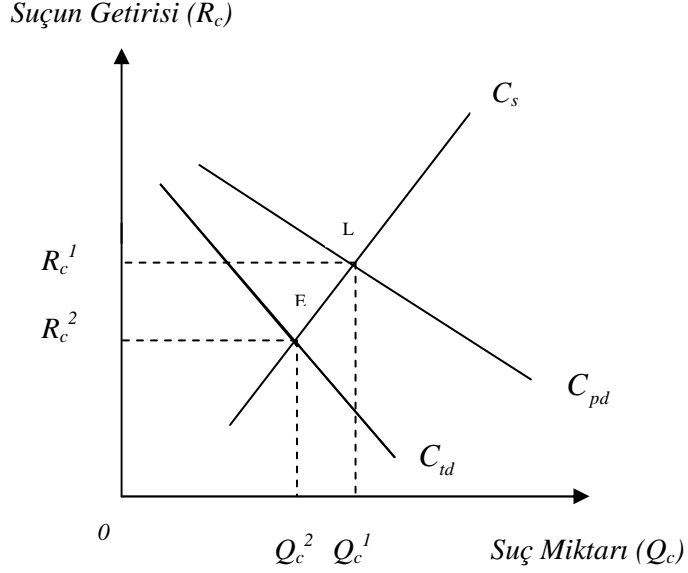
(Grogger, 1998: 761), Becsi (1999: 39) ve Fedaei-Tehrani ve Green (2002: 781) çalışmalarında bireylerin suça ilişkin kararlarını verme sürecinde bazı seçeneklerle karşı karşıya kaldıklarını söylerler. Bu seçenekler şu şekilde sıralanabilir.

- Bireyler yasal işleri seçebilirler,
- Bireyler yasal olmayan işleri seçebilirler,
- Bireyler yasal olan ve yasal olmayan işlerin ikisini de seçmeyebilirler,
- Bireyler yasal olan ve yasal olmayan işlerin ikisini seçebilirler.

Suç Arz-Talep Dengesi

Suç piyasasını analiz ederek, suç arz ve talebine bağlı olarak suç piyasasındaki denge durumunu Becsi (1999) göstermiştir. Bu denge Grafik 1. de gösterilmiştir. Grafik 1'de C_s , suç arzını; C_{pd} , hükümetin olmadığı durumda özel suç talebini ve C_{td} ise hükümetin olduğu durumda toplam suç talebini göstermektedir. C_s suçun getirisiyle pozitif ilişkilidir. Yani suçtan elde edilecek getiri arttıkça, bireyler suç arzını arttıracaklardır. C_s doğrusunu; nüfusun gençlik düzeyindeki değişiklikler, ekonominin istihdam düzeyindeki değişiklikler, suçlara karşı verilen hapis cezalarının düzeyindeki değişiklikler, eğitim düzeyindeki ve refah seviyesindeki değişiklikler sağa veya sola doğru kaydırmaktadır. Grafikte suç talebi modelinde, hükümetin dahil edildiği ve edilmediği durumlar göz önüne alınarak, iki farklı suç talebi doğrusu gösterilmiştir. C_{pd} doğrusunda hükümet dahil edilmediğinden dolayı suç talebi daha yüksek durumdadır. Bu koşullar altında ise denge noktası L noktasında meydana gelir. C_{td} doğrusunda ise, hükümet dahil edildiği için suç talebi daha düşük gerçekleşir. Bu koşullar altında ise denge noktası E noktasında oluşur. Burada suç talebi doğrusunu kaydıran etkenler,

ortalama gelir düzeyinin düşmesi, bireylerin kişisel ve hükümetin kamusal güvenlik harcamaları olarak belirtilebilir.

Grafik 1. Suç Arz ve Talebi

Kaynak: Becsi, 1999: 40.

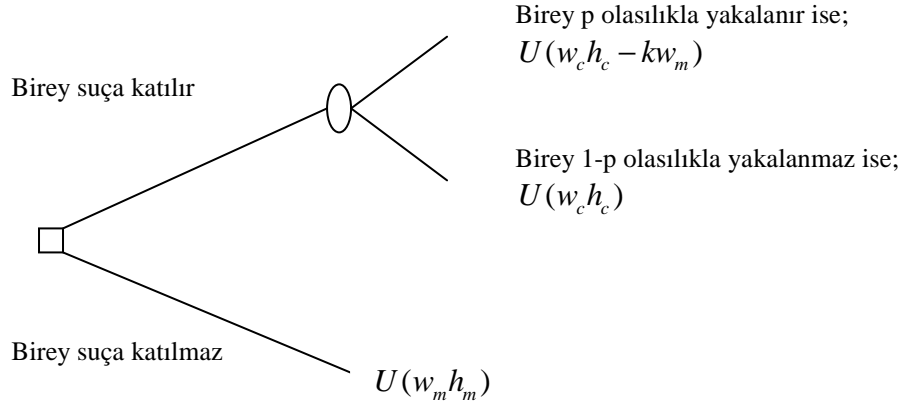
SUÇU ANALİZ EDEN MODELLER

Suç Analiz Eden Ekonomi Modelleri

Literatürde bulunan suçla ilgili ekonomik modeller, suç arzı ve talebi kavramlarını yoğun şekilde kullanırlar (Becker, 1968; Ehrlich, 1973; Ehrlich, 1981; Ehrlich, 1996). Bu modellerde bulunan aktörler, tüm iktisadi modellerde yer verilen iki varsayım çerçevesinde karar verir: Bireysellik ve Rasyonellik (Fedaei-Tehrani ve Green, 2002: 781).

Bireysellik ve Rasyonellik varsayımları çerçevesinde bireyin suç fiiline katılma kararını etkileyen etkenler Şekil 1.'de Oyun Teorisi bağlamında incelenmiştir. Şekil 1. potansiyel suçlunun olasılıklı karar sürecini göstermiştir. Birey suç olayına katılmaz ise; suçtan elde edeceği getiriye sahip olamaz. Dolayısıyla sadece yasal işten elde edeceği, $U(w_m, h_m)$, fayda düzeyine ulaşacaktır. Birey suç olayına katılırsa; bu durumda p olasılıkla yakalanır veya 1-p olasılıkla yakalanmaz. Birey p olasılıkla yakalanırsa,

$U(w_c h_c - k w_m)$ değeri kadar suçtan fayda elde edecektir. Eğer birey 1-p olasılıkla yakalanmaz ise, bu durumda $U(w_c h_c)$ değeri kadar yasal işten daha karlı olan suçun getirisini gösteren fayda düzeyini elde edecektir. Piliavin ve diğerleri (1986: 101), yakalanma riski durumu altında suçlunun beklenen faydasını; $E(U) = (1-p)U(w_c h_c) + pU(w_c h_c - k w_m)$ olarak göstermişlerdir. Şekil 1’de ifade edilen semboller; U , yapılan suç sonucu elde edilen fayda düzeyini, w_m yasal işe ayrılan 1 birim zaman sonucu elde edilen getiriye, w_c suça ayrılan 1 birim zaman sonucu elde edilen sonuca elde edilen getiriye, h_c suça ayrılan zaman miktarını, k , suç sonucu verilen cezanın süresini ifade etmektedirler.

Şekil 1. Potansiyel Suçlunun Olasılıklı Basit Karar Süreci

Becker Modeli

İktisadi analizin temel araçlarını kullanarak, suçun arz boyutunu ilk olarak inceleyen Becker(1968)'dir. Becker (1968), suç arzını suçlulara verilen ceza ile ilişkilendirerek açıklamalarını yapmıştır. Bireyler suça katılmadan önce, yakalanması durumunda verilecek ceza düzeyini dikkate alırlar. Becker (1968: 177) makalesinde suç arzını;

$$Q_{ij} = f(p_j, k_j, \pi_j) \quad (1)$$

fonksiyonuyla ifade etmiştir.

Bu fonksiyonda Q_{ij} , suç arzını; p_j , suçun birim başına düşen yakalanma olasılığını; k_j , suç başına düşen ceza miktarını ve π_j ise, suç arzını etkileyen diğer değişkenleri ifade etmektedir. Becker (1968: 177) suç arzının, suçun birim başına düşen yakalanma olasılığı ile suç başına düşen

ceza miktarı arasında negatif yönlü ilişki olduğunu matematiksel olarak şu şekilde ifade etmiştir.

$$Q_{pj} = \frac{\partial Q_j}{\partial p_j} < 0 \quad (2)$$

$$Q_{kj} = \frac{\partial Q_j}{\partial k_j} < 0 \quad (3)$$

Becker modelinde, suç arzını etkileyen diğer değişkenler, π_j , içerisinde; yasal işlerde çalışarak elde edilecek geliri, eğitim düzeyini ve cezaevlerinde bulunan suçlu sayısındaki artışı saymıştır. Becker bu diğer değişkenlerin ilk ikisindeki artışın suç motive eden unsurları azalttığını ve son değişkenin ise suç düzeyini azalttığını ileri sürmüştür.

Ehrlich Modelleri

Bu bölümde Ehrlich'in uyguladığı suç arzı modelleri basitten karmaşığa doğru gidecektir. Bu bağlamda, Ehrlich (1981: 308) çalışmasında, suç arzının en basit bir fonksiyonunu ifade etmiştir.

$$s(\Pi) \quad (4)$$

$$\Pi = d - pk \quad (5)$$

Bu fonksiyonda Π , suç arzının artan bir fonksiyonudur. d , suçtan elde edilen getiriyi; p , suç işlerken yakalanma olasılığını ve k , işlenen suçun parasal ceza düzeyini göstermektedir. Ve bu fonksiyonda, bireyin suç işlemesi için koşul $s'(\Pi) \geq 0$ olarak ifade edilir. Yani, suç arzının bir birim arttırılmasından elde edilecek getiri, sıfıra eşit veya sıfırdan büyük olduğu durumda birey suç olayına katılacaktır.

Ehrlich (1973: 533) başka bir incelemesinde suç arzını daha kompleks olarak göstermiştir. Bu incelemesi Becker'in suç arzı modelinden sonra yapılan en kapsamlı çalışmadır. Bu çalışmasında Ehrlich bireysel suç arzı fonksiyonundan hareketle toplam suç arzı fonksiyonunu açıklamıştır. Burada bireysel suç arzını;

$$Q_{ij} = f(p_{ij}, k_{ij}, c_{ij}, y_{ij}, u_{ij}, \pi_{ij}) \quad (6)$$

fonksiyonuyla özetlemiştir.

Bu fonksiyonda, i alt imi suçu; l alt imi yasal işi; Q_{ij} , gerçekleşen suç miktarını; p_{ij} , bireyin suç sırasında yakalanma olasılığını; k_{ij} , yakalanan

suçlunun toplam ceza miktarını; c_{ij} , suçun net maliyetini; y_{ij} , yasal işte çalışmanın net getirisini; u_{ij} , yasal işte çalışmanın fayda düzeyini ve π_{ij} ise, bireyi suça yönlendiren diğer değişkenleri ifade etmektedir. π_{ij} ile ifade edilen diğer değişkenler arasında; bireyin ailesi ve kendinin refah seviyesi, bireyin kendini maddi olarak koruma yeterliliği, bireyin özel sigortası belirtilmiştir (Ehrlich, 1973: 533). Burada bir ayırımın daha yapılması açıklayıcı olacaktır. k_{ij} ; para cezası, gözaltına alınma cezası ve hapis cezası ve c_{ij} ; suç işlemeden önce suç için yapılan harcamaları ifade etmektedir.

Ehrlich suçun toplam arz fonksiyonunu;

$$Q_{ij} = f(P_i, K_i, C_i, Y_i, U_i, \pi_{ij}) \quad (7)$$

olarak özetlemiştir.

Bu fonksiyonda kullanılan P_i, F_i, Y_i, Y_1, U_1 değişkenleri (6) numaralı denklemdeki fonksiyonda yer alan değişkenlerin ortalama değerleridir (Ehrlich, 1973: 534).

Grogger Modeli

Bireyler suç eylemine katılmadan önce yasal olmayan işlerden elde etmeyi beklediği gelir ile bu eylemi gerçekleştirmek yerine elde edebilecekleri geliri karşılaştırırlar. Yasal işten elde edilmesi beklenen gelirin bireye sağlayacağı tatmin düzeyi arttıkça bireyler riskli olan suç eylemlerine girişmekten vazgeçeceklerdir. Literatürde suç davranışının ekonomik modelleri, suç davranışının işgücü piyasasındaki ücret düzeyinin azalan bir fonksiyonu olduğunu ifade etmektedirler (Evans, 1977: 477).

Grogger (1998: 760) incelemesinde; suç arzını bireyin sahip olduğu zaman ve piyasa ücret düzeyi ile ilişkilendirmiştir.

Burada Grogger bireyin problemini şu şekilde ifade etmiştir

$$\max U(c, L) \quad (8)$$

$$c = wh_m + r(h_c) + A \quad (9)$$

$$L = T - h_m - h_c \quad (10)$$

Burada T , bireyin sahip olduğu toplam zamanı; h_m , işgücü piyasasında çalışma zamanı; h_c , suç için çalışma zamanı ve L ise, bireyin boş zamanını ifade etmektedir. Boş zaman, bireyin ne çalışmaya nede suça harcamadığı zamanı tanımlamaktadır. Bu fayda fonksiyonu (U); suça ayrılan zaman (c) ve boş zaman (L)'nin bir fonksiyonudur. Suç için harcanan zaman ve

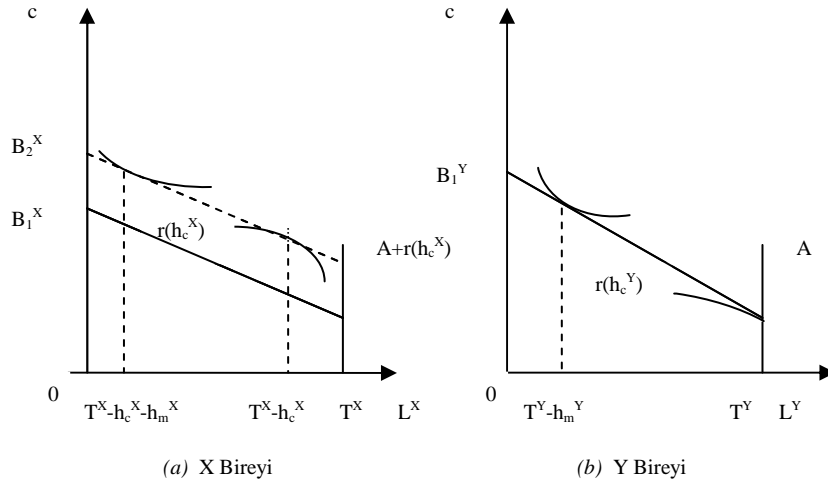
boş zaman miktarındaki düşüşler bu fayda fonksiyonunu arttırmaktadır. Bu fonksiyonlardaki; w , piyasa ücretini; $r(h_c)$, suç için harcanan zamanın sonucundan elde edilen getiriyi ve A , bireyin çalışma dışındaki gelirini göstermektedir.

Grogger (1998), modelinde rezervasyon ücreti (reservation wage) ifadesini kullanmaktadır. Grogger rezervasyon ücretini, bireyin işgücü piyasasına girmesini sağlayan minimum ücret düzeyi olarak tanımlamıştır. Rezervasyon ücreti, w^* , olarak simgelenmiştir. w^* , fonksiyonu;

$$w^* = m(0, A, T). \quad (11)$$

olarak ifade edilmiştir.

Bireyler bu rezervasyon ücretinin altındaki ücret düzeylerinde çalışmayı tercih etmezler. Dolayısıyla birey işgücüne katılması için gereken koşul; $w > w^*$ olarak gösterilir. Diğer taraftan bireyin suç işleme koşulu, $r'(0) > w^*$ olarak ifade edilir. Burada, $r'(0)$, bireyin bir saat suça zaman ayırması ile elde edeceği getiriyi ifade eder. Eğer $r'(0) = w^*$ ise, birey suç işlemeyi tercih etmeyecektir. Hem suçu hem de yasal işte çalışmayı tercih edecekse, bireyin koşulu $r'(h_c) = w$ olarak gerçekleşir. Burada $r'(h_c)$, suç için harcanan bir saatten elde edilecek getiriyi, w ise, bir saatte elde edilen işgücü piyasa ücretini ifade eder. Bu eşitlik, suçun marjinal getirisinin piyasa ücretine eşit olduğunu gösterir (Grogger, 1998). Bu fonksiyonlar Grafik 2.'deki (a) ve (b) panellerinde özetlenmiştir.

Grafik 2. - Suça katılma ve suça ayrılan zaman tercihi

Kaynak: Grogger, 1998: 762.

Grafik 2.'deki (a) panelinde X bireyi, (b) panelinde Y bireyine ilişkin suç için harcanan saatten elde edilen getiriyi göstermektedir. Bu bireylerin her ikisi de işgücü dışında elde edilen bir gelire sahiptir. Grafikte işgücü dışındaki gelir A olarak gösterilmiştir. Ancak bu bireyler arasındaki temel fark, suçu tercih ettiklerinde birim saat başına elde edecekleri getiri düzeyidir. X bireyi için, suç işlemek yüksek karlıdır. Bu durumda suçun birim saat başına getirisinin, işgücü piyasasının birim saat başına getirisini aştığı anlamı çıkmaktadır. Dolayısıyla X bireyi için suçun marjinal getirisi, işgücü ücret düzeyini aşmaktadır. Sonuç olarak X bireyi için suç işleme cazip bir hal alır. Bu grafikte X bireyinin suç işlemediği durumdaki bütçe doğrusu B_1^X iken, X bireyinin suç işlediği durumdaki bütçe doğrusu B_2^X durumuna doğru sağa kayacaktır. X bireyi, suçtan elde ettiği getiri ile A (işgücü dışındaki geliri)'nin toplamı, $A + r(h_c)$, kadar işgücü dışındaki gelir düzeyine ulaşacaktır. Bu durumda, suç işlemenin getirisi yüksek olduğu için X bireyi suç arzını arttıracaktır. Aynı süreç Y bireyi için değerlendirildiğinde, suç işlemenin getirisi, işgücü piyasası ücretinin altında kaldığı için, Y bireyi suç işlemek istemeyecektir. Tam tersine, Y bireyi, düşük olan suçun marjinal getirisini arttırmak için daha çok işgücü piyasasında çalışmak isteyecektir. Dolayısıyla Y bireyi suça karışmayacaktır. Dolayısıyla bu bireyin işgücü dışı geliri A miktarında sabit kalacaktır. Aynı zamanda bütçe doğrusunda herhangi bir kayma olmayacaktır (Grogger, 1998: 762).

Arvanites-Defina Modeli

Suçun ekonomik temellerini anlamak için suçun sosyolojik yapısı da incelenmiştir. Suç arzını etkileyen sosyolojik teoriden, Arvanites ve Defina (2006: 141) bahsetmişlerdir. Bu teori, sosyal gerginlik teorisi. Sosyal gerginlik teorisine göre; sosyal gerginlik, bireylerin hedefledikleri sosyal amaçlara ulaşmaları için oluşan beklentilerinin baskısından kaynaklanır. Bireyler yasal alanları tercih ettiklerinde, hedefledikleri refah seviyesine ulaşamayacaklarını düşünebilirler ve bu düşünce iç dünyalarında bir baskı yaratır. Beklentilerinden kaynaklanan bu baskı düzeyinin artması, bireyleri refah düzeylerini arttıracaklarına inandıkları suç eylemlerine yönlendirebilmektedir. Sonuç olarak sosyal gerginlik bireylerin suç arzını arttıran bir faktördür.

Sosyal gerginlik teorisi çerçevesinde yapılan suçun ekonomik analizinde yer verilen bir diğer kavram sosyal kontroldür. Sosyal kontrol, bireylerin suç işlemesini engelleyen toplumsal bir dinamiktir. Ekonomik olarak refah seviyesindeki azalma, sosyal kontrolü zayıflatarak suç arzını arttırabilir ve tüm toplum bundan olumsuz olarak etkilenebilir. Suç arzının azalması için

sosyal kontrole ihtiyaç vardır. Bu kontrolün oluşumunu üzerinde aile, okul, mağazalar, dini ibadet yerleri ve kütüphaneler gibi farklı kaynaklar etkilidir. Ekonomik refah düzeyi bu kaynakların etkinliğini belirleyen unsurlardandır. Dolayısıyla ekonomik refah düzeyi düşer ve buna bağlı olarak sosyal kontrol azalır, bireylerin suç arzı miktarı artacaktır (Arvanites ve Defina, 2006: 142). Bahley (1978: 32-39), Japonya ile Amerika arasındaki suç miktarlarının karşılaştırmasını yapmış ve Japonya'daki suç miktarının, Amerika'da gerçekleşen suç miktarından çok daha düşük bir seviyede olduğunu tespit etmiştir. Bahley bu durumun Japonya'da suç eylemlerini kısıtlayan sosyal kontrolden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Bahley, sosyal kontrol mekanizmasını zayıflatan ve suç oranlarını arttıran sosyo-ekonomik etkenleri yedi başlık halinde sıralamıştır.

- İşgücü piyasasındaki yüksek işten çıkarma oranları,
- Ekonomideki yapısal değişikliklerinden dolayı, kırsal bölgelerden şehirlere yapılan göçler,
- Toplumdaki aile yapısının yozlaşması (boşanmaların artması, bireylerin bir aileye sahip olmak istememeleri vb.),
- Toplumdaki bireylerin sahip oldukları sorumluluk düzeylerinin zayıflaması (çalışma yaşamında, aile yaşamlarında, okul yaşamlarında, komşuluk yaşamlarında vb.),
- Toplumdaki bireylerin aşırı şekilde bireyselleşmesi ve toplum değerlerine karşı çıkmaları,
- Polis güçlerinin toplumdaki kötü ünü,
- Toplumda yöneticilere olan güvenin zedelenmesi.

Bireyler buldukları sosyal çevrelerden etkilenmektedirler. Bu etkiye Sosyal Etkileşim denilmektedir. Sosyal Etkileşim daha çok genç yaş gruplarında etkili olmaktadır. Suç önleme politikalarının amaçlarından birisi de potansiyel suç gruplarının genç nüfusla olan etkileşimini minimuma indirmektir (Glaeser, Sacerdote ve Scheinkman, 1996: 510).

Suçun sosyolojik modelleri suç olaylarına yapılacak caydırıcı müdahaleler konusunda iki gruba ayrılmışlardır. Birinci grup suçun sadece cezalandırmalar ile engelleneceğini ifade ederlerken, ikinci grup ceza ile birlikte uygulanacak sosyal politikaların suçu caydırmada önemli rolleri olduğunu ifade etmişlerdir (Sherman, Smith, Schmidt ve Rogan, 1992: 681).

SUÇUN MALİYETLERİ

İşlenen suçun tüm iktisadi analizlerde olduğu gibi, bir arz bir de talep yönü bulunmaktadır. Suç arzıyla, suç işleyen bireyler ifade edilirken; suç talebiyle, suça maruz kalan bireyler ve devlete atf yapılmıştır. Dolayısıyla suçun arz ve talep yönleri dikkate alınarak suçun maliyetleri konusu da iki bölümde ifade edilmektedir. Bu maliyetler, suçlu için oluşan maliyetler ve suça maruz kalan sınıflar şeklinde aşağıda ifade edilmiştir.

Suçun ekonomik incelemesini yapan araştırmalarda suç nedeniyle her kesimin bazı maliyetlere yüklendiği ifade edilmiştir. Suçlular suç işlemlerini engelleyen caydırıcı maliyetlere (cost of deterrence) sahiptirler. Bu maliyetler; para cezası, gözaltına alınma cezası, hapis cezası ve vicdani dezavantajlardır (Ehrlich, 1973: 523). Suça maruz kalanlar ise, doğrudan maliyetlere (direct cost) sahiplerdir. Devlet için en temel suç maliyeti ise güvenlik maliyetleri (cost of law enforcement)dir (Gibbons, 2004: 441). Suçun maliyetlerine katlanan bu kesimler için Rasyonel Tercihler Teorisi geçerlidir. Bu teoriye göre; suçlular, suça maruz kalan bireyler ve devlet yaptıkları tüm seçimlerde rasyonel davranmaktadır. Bu kesimler suç olmadan önce, bir fayda-maliyet analizi yaparlar. Bu analizleri sonunda tercihleri arasından rasyonel bir seçim yaparlar (Hoffman, 2003: 257). Rasyonel karar alma sürecinde, suçlular suça konu eyleme katılma, suça maruz kalabilecek olan bireyler ve devlet ise suç önleme konusunda alacakları tedbirler konusunda alternatifler arasından seçim yaparlar.

Yukarıda ifade edilen suça maruz kalan kesimlerin maliyetlerini araştıran ilk çalışmayı Becker (1968) yapmıştır. Becker (1968: 180) çalışmasında, suçlunun suç işleme davranışının oluşturduğu toplam maliyetleri ifade etmiştir. Suçlu için suç işlemenin maliyetini (12) denkleminde açıklamıştır.

$$k' = bk \quad (12)$$

k ; suçlunun yakalanması durumunda aldığı para cezası, gözaltına alınma cezası, kefaletle şartlı tahliye cezası, hapis cezası ve işkence cezası sonucu oluşan parasal ceza miktarını gösterir. b ise, ceza çeşitlerine göre değişen bir katsayıyı göstermektedir. Örneğin; para cezalarında b değeri 0'a yakın bir değer alırken; işkence, gözaltına alınma, kefaletle şartlı tahliye ve hapis cezalarının aldığı b katsayısının değeri 1'den büyük değerler almaktadır. Dolayısıyla bk değerinin artması suçlunun suç maliyetini arttırmaktadır.

Becker(1968: 181) suç olaylarının toplam sosyal maliyetlerini (13) ve (14) fonksiyonları ile açıklamaya çalışmıştır.

$$L = f(D, C, bk, Q) \quad (13)$$

$$L = D(Q) + C(p, Q) + bpkQ \quad (14)$$

L , Suç olaylarının toplam sosyal maliyetini,
 C , suça karşı yapılan mücadelenin topluma maliyetlerini (suç engelleme maliyetleri),
 bk , suçlunun suç başına maliyetini,

p , suçlunun suç sırasında yakalanma olasılığını,
 Q , suç miktarı

(13) denkleminde bk , suçlunun suç başına maliyetini; pQ , cezalandırılan suçlu sayısını ve $bpkQ$, suçlunun toplam sosyal maliyetini göstermektedir.

Bu maliyetlerin sınıflandırılmasını en geniş olarak Cohen (2005: 10-11), Cohen, Miller ve Rossman (1994)'in yaptıkları çalışmayı kullanarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma Tablo 2.'de gösterilmiştir.

Suçta Konu Eylemi İşleyen İçin Suçun Maliyetleri

Suçta konu eylemi işleyecek olan için maliyetler incelendiğinde iki tip maliyet vardır. Bu maliyetlerden birincisi, suçlunun yakalanma olasılığı, diğeri ise suçta konu eylemi işlediğinde alacağı ceza düzeyidir. Suçu işleyecek bireyin alacağı ceza; hapis cezası olabileceği gibi, para cezası da olabilmektedir. Belirtilen bu iki maliyet suçta konu eylemi işleyecek bireyler tarafından dikkate alınır (Donohue: 2007: 381). Pudney; Deadman ve Pyle (2000: 82–83) incelemesinde; suçlunun yakalanma olasılığı, suçluya verilen hapis cezasının niteliği ve uzunluğunun bireyin suç işleme maliyetlerini arttırdığını ifade etmiştir. Suçlunun yakalanması durumunda; suçlunun, suçta maruz bıraktığı bireylere vereceği zararı karşılama zorunluluğu da bulunmaktadır. Suçlu yakalandığında verdiği zararları ödeme yükümlülüğüne sahiptir. Suçlunun bu maliyeti göze alarak suç olayına karışma kararı vermesi beklenir (Becker, 1968: 180).

Tablo 2. Suç Maliyetlerinin Sınıflandırılması

Suç Maliyetinin Çeşidi	Maliyete Maruz Kalanlar
SUÇUN MALİYETLERİ	
Verimlilik Kayıpları	
1 İşgünü Kayıpları	
(a) Çalışılmayan işgünlerinin maaş maliyetleri.....	Suçta Maruz Kalan Birey
(b) İşyerinde verimlilik maliyetleri.....	Toplum/Çalışan
(c) Firmaya geçici işçi maliyeti ve bu geçici işçilerin eğitim maliyetleri..	Toplum/Çalışan
2 Suçta Maruz Kalanların Ev İşlerinin Aksaması.....	Suçta Maruz Kalan Birey ve Ailesi
3 Okula Gidilmeyen Gün Kayıpları	
(a) Eğitim eksikliği nedeniyle vazgeçilen ücretler.....	Suçta Maruz Kalan Birey
(b) Eğitimin parasal olmayan faydasından vazgeçmek.....	Suçta Maruz Kalan Birey
(c) Eğitim eksikliğinden dolayı vazgeçilen sosyal fayda.....	Toplum
Tıbbi ve Akıl Sağlığını Koruma Maliyetleri	
1 Suçta maruz kalan bireyin ailesi tarafından karşılanamayan maliyetler...	Suçta maruz Kalan Birey/Ailesi/Toplum
2 Sigorta tarafından karşılanan maliyetler.....	Toplum
3 Hükümetin merkezi sigorta kayıpları.....	Toplum
Doğrudan Mülk Kayıpları	
1 Sigortanın karşılamadığı maliyetler.....	Suçta Maruz Kalan Birey
2 Sigortanın karşıladığı maliyetler.....	Toplum
3 Hükümetin merkezi sigorta maliyetleri.....	Toplum
4 Hükümetin polis hizmetleri maliyetleri.....	Toplum
Suçta Maruz Kalanların Dolaylı Maliyetleri	
(Maruz kalmadan sonraki dönem)	
1 Korunma davranışı.....	Suçta Maruz Kalan Birey
2 Koruyucu köpek, alarm sistemleri ve ev taşınması maliyetleri.....	Suçta Maruz Kalan Birey
Acı ve Üzüntü Çekme/Yaşam Kalitesi Kaybı	Suçta Maruz Kalan Birey
Mutluluk Kaybı	Suçta Maruz Kalan Birey'in Ailesi
Ölüm	
1 Yaşam kalitesi kaybı.....	Suçta Maruz Kalan Birey
2 Mutluluk kaybı.....	Suçta Maruz Kalan Birey'in Ailesi
3 Cenaze Maliyetleri.....	Suçta Maruz Kalan Birey'in Ailesi
4 Psikolojik tedavi maliyetleri.....	Suçta Maruz Kalan Birey'in Ailesi
Haksız İddialar Nedeniyle Oluşan Yasal Maliyetler	
Suçta Maruz Kalanlara Yapılan Hizmetlerin Maliyetleri	
1 Suçta maruz kalanlardan istenen maliyetler.....	Suçta Maruz Kalan Birey
2 Hükümet tarafından ödenen maliyetler.....	Toplum
SUÇUN TOPLUMA YÜKLEDİĞİ TEPKİ MALİYETLERİ	
Korunma Maliyetleri (Suçta maruz kalmadan önceki dönemde)	
1 Korunma davranışı.....	Suçta Maruz Kalabilecek Potansiyel Birey
2 Korunma köpekler, alarm sistemleri ve ev taşınması maliyetleri.....	Suçta Maruz Kalabilecek Potansiyel Birey
Suçtan Korkma	Suçta Maruz Kalabilecek Potansiyel Birey
Suçla İlgili Adalet Sisteminin Maliyetleri	
1 Polis ve Soruşturma Maliyetleri.....	Toplum
2 Savcı Maliyetleri.....	Toplum
3 Mahkeme Maliyetleri.....	Toplum
4 Hapishane Maliyetleri.....	Toplum
5 Hapis cezası dışındaki maliyetler.....	Toplum
6 Suçta maruz kalan ve ailesinin zaman kayıpları.....	Suçta Maruz Kalabilecek Potansiyel Birey /Ailesi
7 Jüri ve tanıkların zaman kayıpları.....	Jüri/Şahit
Hapishanedeki Suçluların Maliyetleri	
1 Suçlunun ücret kayıpları.....	Suçlu/Ailesi
2 İşgücü verimliliğinin ve vergi gelirlerindeki azalma maliyeti.....	Toplum
3 Özgürlük kaybı.....	Suçlu
4 Suçlunun ailesinin yaşadığı psikolojik maliyetler.....	Suçlu/Ailesi
SUÇLULARIN MALİYETLERİ	
1 Suçlunun yasal işte çalışmamasının fırsat maliyeti.....	Toplum
2 Silah gibi yasal olmayan işler için harcanan kaynakların maliyetleri.....	Suçlu

Kaynak: Cohen, Miller ve Rossman(1994)

Suçta Maruz Kalan Bireylerin Suç Maliyetleri

Suç sonucu oluşan maliyetler, toplumu sosyal açıdan etkilemektedir. Ancak bu maliyetlerden en büyüğünü suçta maruz kalan bireyler yüklenir. Suçta maruz kalan bireyler, işlenen suçun biçimine göre farklı maliyetler yüklenirler. Cohen (2005: 48-56) suçta maruz kalan bireylerin karşılaştığı maliyetleri ifade etmiştir. Bu maliyetler; parasal değeri olan maliyetler (Tangible Cost) ve parasal değeri olmayan ruhsal maliyetler (Intangible Cost) olarak ikiye ayırmıştır. Parasal değeri olan maliyetler; iş ve verimlilik kayıpları, suçta maruz kalan bireyin ailesinin iş ve verimlilik kayıpları, okula gidememe kayıpları, yaralanmalar durumunda oluşan sağlık giderleri, yaşanan şok sonucu ruh sağlığının düzeltilmesi için yapılan harcamalar, mülk kayıpları ve parasal değeri olmayan maliyetler ise, yaşanan olay sonucu yaşam kalitesindeki düşüştür.

Bireyler için suç maliyetleri; kilit ve alarm sistemlerinin kurulması, silah satın alınması iken, devlet için suç maliyetleri; eğitim harcamaları, güvenlik harcamaları ve hukuki düzenlemelerin artırılması olarak ifade edilebilir (Cohen, 2005: 17; Clotfelter, 1977: 868).

Son yıllardaki ekonomik serbestleşmenin bir sonucu olarak devletin ekonomiye müdahalesinin azalması üzerine, özel sektörün de suçta karşı önlemlerinde artış meydana gelmiştir. Suçta karşı güvenlik önlemleri, devlet ve özel sektörde kullanılan güvenlik elemanları ve malzemeleriyle işgücü piyasasını etkilemektedir. Devlet sektörü polis memuru için bu mekanizmayı çalıştırırken; özel sektör, gerek güvenlik elemanları ve gerekse; kilit sistemleri, alarm sistemleri ve kişinin kendini koruması için kullanılan malzemelerin üretimlerinde kullanılan istihdam ile işgücü piyasasını etkilemektedir. Güvenlik harcamalarının; devlet sektöründen özel sektöre kayması, potansiyel suçta maruz kalanların maliyetlerini arttırmaktadır. Çünkü özel sektör güvenlik harcamaları bu hizmetten yararlanacak bireylere doğrudan yansımaktadır (Clotfelter, 1977: 870).

Suçta maruz kalma olasılığı olan bireyler için katlanılan maliyetlerden birisi de suçta konu eyleme maruz kalma korkusudur (fear of crime). Bu korku düzeyinin artması, bireye bazı maliyetler yükleyebilmektedir. Bu maliyetlerden biri suç oranlarının düşük olduğu bölgelere doğru evlerini taşıma maliyetleridir. Özellikle işsizliğin ve suç oranlarının yüksel olduğu bölgelerde bireyler kendilerini güvende hissetmezler. Bu nedenle suç oranlarının düşük olduğu, kendilerini güvende hissettikleri şehirlere parasal ve manevi boyutu olan maliyetlere katlanarak taşınacaktırlar. Burada bireyler suçtan kendilerini korumak için evlerini taşıma maliyetlerine katlanırlar (Gibbons, 2004: 442).

Suçta Maruz Kalan Devlete Maliyetler

Suçun devlete maliyetleri, toplumun geneline olan maliyetler denilebilir. Çünkü devlete olan tüm maliyetler toplumun genelinden toplanan vergiler ile karşılanmaktadır. Suçun topluma maliyetleri genel olarak ikiye ayrılır. Bu ayırım; doğrudan maliyet ve dolaylı maliyetlerdir. Doğrudan maliyetler; polis harcamaları, adalet harcamaları, eğitim harcamaları, hapisane harcamaları, özel güvenlik harcamaları, yaşam kalitesindeki düşüş nedeni ile oluşan kayıpların maliyetleri ve sağlık harcamaları olarak ifade edilir. Dolaylı maliyetler ise; işgücü piyasasındaki verimlilik kayıpları, beşeri ve sosyal sermaye birikimindeki kayıplar ve işgücü piyasasına katılım oranlarının düşmesinin getirdiği maliyetler olarak ifade edilmektedir (Fajnzylber, Lederman ve Loayza, 2000: 222).

Suçta maruz kalan kesimlerden birisi olan devlete; meydana gelen suç olaylarının bazı maliyetleri bulunmaktadır. Bu maliyetlerden en temeli polis güçleridir. Suç oranlarında meydana gelen bir artış durumunda, devlet daha fazla polis gücü istihdamında bulunmak durumunda kalacaktır (Tella ve Schargrodsky, 2004: 116). Bu maliyetlerden birisi de, yakalanan suçlulara için katlanılan hapisane giderleridir. Devlet, suçluları yakalayıp suç miktarını azaltmayı planlamaktadır. Suçluların yakalanıp hapis cezası alması sonucu elde edilen fayda düzeyinin maliyet düzeyini aştığı durumda bu politikanın uygulanmasına devam edilir. Aksi takdirde devlet maliyeti daha az olan diğer politikalara yönelecektir (Donohue: 2007: 389). Lochner ve Moretti (2004: 155-156) devletin eğitim harcamalarının artmasının, devletin suçta karışmış bireylerin yeniden kazanılması için gereken parasal kaynaklara göre daha az maliyetli olduğunu belirtmişlerdir. Uygulanan bu politikalar, suçta maruz kalan bireylerin sahip olduğu suç maliyetlerini de azaltacaktır.

Gelişmiş ekonomilerde görülen araba hırsızlığı, ev hırsızlığı ve soygunların artışı toplum güvenliğini olumsuz yönde etkiler. Çünkü suçların arttığı dönemlerde bireyler kendilerini güvende hissetmezler ve gergin olurlar. Böyle bir durumda devlet bir kamu hizmeti olarak suç engelleme ve kontrol politikaları uygulamaya koyar. Bu politikalar şüphesiz beraberinde bazı maliyetler getirir (Gibbons, 2004: 441). Politikalar getirecekleri maliyetler ve sağlayacağı faydalar itibarıyla, uygulama öncesinde bir fayda-maliyet analizine tabi tutulur. Uygulanacak politikanın getirisinin, maliyetini aştığı durumda politika uygulanır. Politikanın maliyetinin, getirisini aştığı durumda ise, politika uygulanmaya konmayacaktır (Welsh, 2000: 12).

Fleisher (1963: 545), Greenberg (1985: 4) ve Shavit ve Rattner (1988: 1458) suç olaylarının ergenlikten erişkinliğe geçişte olan gençler ile ilişkisini incelemişlerdir. Sosyal kontrol mekanizmasının zayıflığı ve suçun düşük maliyetleri nedeniyle genç bireylerin suçta daha yatkın olduklarını ifade etmişlerdir. Devlet bu gençlere uygun olan eğitim ve istihdam politikaları ile

bu gençlerin suça katılımını azaltabilmektedir. Gençlerin yaşamdan yüksek beklentilere sahip olmaları nedeni ile uygulanacak bu politikalar beklentilerine ulaşmalarında bir araç olabilmektedir.

Suç ve ruhsal sağlık arasındaki ilişki devlet için bazı maliyetlerin temelini oluşturabilir. Ruhsal sağlığı bozuk olan bireyler daha fazla suç işleme eğilimindedir. Dolayısıyla ruh sağlığı bozuk olan bireylere potansiyel suçlu olarak bakılabilir. Bu potansiyel suçlular, tedavi olmadıklarında suç işleyerek toplumun ve devletin maliyetlerini arttıracaktır. Bu noktada devlet için maliyetli olan sosyal güvenlik politikaları ön plana çıkar. Sosyal güvencesi olmayan bireyler tedavi olamazken, gelir düzeyi düşük ama sosyal güvenceye sahip bir birey tedavi olma şansını yakalayacaktır (Öncü ve diğerleri, 2007: 10). Dolayısıyla devlet suç oranlarının arttığı dönemlerde maliyetli olan sosyal güvenlik politikalarını hayata geçirebilir.

DEĞERLENDİRME

Çok genel bir anlama sahip olan suç, teknolojinin gelişmesi ve globalleşmenin artması nedeniyle farklı şekillerde tezahür etmektedir. Günümüzde bu çeşitlilik suç kavramının tanımını yapmada karşılaşılan en önemli sorundur. Bu problemten dolayı suç çeşitleri, suçu oluşturan faktörler, suça maruz kalanlar ve suç maliyetleri gibi kavramların açıklanması olayın tanımlanması açısından çok önemlidir. Bu çalışmada, sistematik olarak, bu kavramların tanımlamalarına yer verilmiştir.

Ekonomi literatüründe suç kavramının temelleri suç arzı ve talebi kavramlarıyla açıklanmaktadır. Suç arzı, suç işleyen birey tarafından gerçekleştirilir. Suç talebi cephesinde ise üç grup yer alır. Bunlar; (i) suça maruz kalan bireyler (ii) suça maruz kalan devlet (toplum) (ii) suç sonucu elde edilen mallara doğrudan talepte bulunan yasadışı işlerle uğraşan bireyler. Suç arz ve talebinin taraflarını tanımlamak, değişkenlerin suça etkileri veya suçun değişkenlere olan etkilerini analiz etme noktasında faydalı olacaktır. Suç arz ve talebinin farklı cephelerinde yer alan bu aktörler, tüm iktisadi açıklamalarda olduğu gibi, davranışlarında rasyoneldirler. Bu temel öngörüye dayalı olarak, aktörlerin suça ilişkin kararlarında fayda-maliyet analizi yaptıkları ifade edilebilir. Bu kapsamda suç arzını arttıran sosyo-ekonomik etmenler bu fırsat maliyet analizinde büyük önem taşımaktadır. Örneğin, düşük istihdam ve gelir düzeyi, hukuk sistemindeki aksaklıklar, suça verilen cezaların hafif olması ve sosyal kontrol mekanizmasının zayıflığı suç eylemini gerçekleştirme konusunda motive edici olabilmektedir. Suç talebi cephesinde yer alan aktörler incelendiğinde; suça maruz kalan bireylerin ve devletin suç fiilinden zarara uğradıkları anlaşılmaktadır. Suça doğrudan talepte bulunan bireyler (mağdurlar) için suç, bir rant kaynağıdır. Suç arz-talep cephelerinde yer alan

aktörler, suç maliyetlerinin belirlenmesinde de esas aktörlerdir. Çünkü suç maliyetlerinin sınıflandırılması da suç arz-talebini oluşturan aktörlerin suç sonucu oluşan maliyetlerinin sınıflandırılmasında kullanılır. Bu bağlamda suç maliyetleri üç başlıkta toplayabiliriz: (i) suçun suçluya maliyetleri, (ii) suçun, suça maruz kalan bireylere maliyetleri, (iii) suçun suça maruz kalan devlete (toplum) maliyetleri. Bu başlıkların her biri detaylandırıldığında ise şu şekilde bir tabloya karşılaşılr. Suçlunun sahip olduğu maliyetlerin içinde suçlunun yakalanıp cezaya çarptırılması, suç sonucu vazgeçtiği yasal işten elde edeceği getiri düzeyi yer alır. Suçtan dolayı bireyin katlanmak zorunda kaldıkları maliyetlerin içinde ise; bireylerin kendini korumak için harcadığı güvenlik maliyetleri, işgücü kayıpları, yaşam kalitesindeki kayıplar ve suç sonucu oluşan maddi kayıpların sigorta tarafından ödenmemesi sıralanabilir. Devletin (toplum) sahip olduğu maliyetler ise güvenlik harcamaları, eğitim harcamaları, adalet harcamaları, sosyal güvenlik harcamaları ve hapisane harcamaları olarak ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Arvanites, Thomas M. ve Defina Robert H. (2006), “Business Cycles and Street Crime”, *Criminology*, 44(1): 139-164.
- Bayley, David H. (1978), “The Future of Social Control in Japan”, *Pacific Affairs*, 51(1): 24-40.
- Becker, Gary S. (1968), “Crime and Punishment: An Economic Approach”, *Journal of Political Economy*, 73: 169-217.
- Becsi, Zsolt (1994), “Economics and Crime in the States”, *Economic Review-Federal Reserve Bank of Atlanta*, 84(1): 38-56.
- Berk, Richard A.; Lenihan Kenneth J. ve Rossi, Peter H. (1980), ”Crime and Poverty: Some Experimental Evidence from Ex-Offenders”, *American Sociological Review*, 45(5): 766-786.
- Carnis, Laurent (2005), “Coase and Economics of Crime”, *New Perspectives on Political Economy*, 1(2):1-31.
- Clotfelter, Charles T. (1977), “Public Services, Private Substitutes, and the Demand for Protection against Crime”, *The American Economic Review*, 67(5): 867-877.
- Cohen, Mark A. (2005), *The Cost of Crime and Justice*. New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Cohen, Lawrence E.; Kluegel James R. ve Land, Kenneth C. (1981), “Social Inequality and Predatory Criminal Victimization: An Exposition and Test of a Formal Theory”, *American Sociological Review*, 46(5): 505-524.
- Cohen, Mark A., Ted R. Miller, ve Shelli B. Rossman. (1994). “The costs and consequences of violent behavior in the United States”, *In Understanding and preventing violence, Volume 4: Consequences and control*, (Albert J. Reiss, Jr., and Jeffrey A. Roth tarafından düzenlenmiştir.) Washington, D.C.: National Academy Press.
- Cohen, Mark A. (2000), “Measuring the Costs and Benefits of Crime and Justice”, *Criminal Justice 2000*, 4: 263-316. www.ncjrs.org/criminal_justice2000/vol_4/04f.pdf.
- Donohue, John J. (2007), “Economic Models of Crime and Punishment”, *Social Research*, 74(2): 379-412.
- Doyle, Joanne M.; Ahmet, Ehsan ve Horn Robert N. (1999), “The Effects of Labor Markets and Income Inequality on Crime: Evidence from Panel Data”, *Southern Economic Journal*, 65(4): 717-738.

- Ehrlich, Isaac (1973), "Participation in Illegitimate Activities: A Theoretical and Empirical Investigation", *The Journal of Political Economy*, 81(3): 521-565.
- Ehrlich, Isaac (1981), "On the Usefulness of Controlling Individuals: An Economic Analysis of Rehabilitation, Incapacitation and Deterrence", *The American Economic Review*, 71(3): 307-322.
- Ehrlich, Isaac (1996), "Crime, Punishment, and the Market for Offenses", *The Journal of Economic Perspectives*, 10(1): 43-67.
- Evans, Robert (1977), "Changing Labor Markets and Criminal Behavior in Japan", *The Journal of Asian Studies*, 36(3): 477-489.
- Fadaei-Tehrani, Reza ve Green, Thomas M. (2002), "Crime and Society", *International Journal of Social Economics*, 29(9/10): 781-795.
- Fajnzylber, Pablo; Lederman, Daniel ve Loayza, Norman (2000), "Crime and Victimization: An Economic Perspective", *Economia*, 1(1): 219-302.
- Fleisher, Belton M. (1963), "The Effect of Unemployment on Juvenile Delinquency", *The Journal of Political Economy*, 71(6): 543-555.
- Gibbons, Steve (2004), "The Costs of Urban Property Crime", *The Economic Journal*, 114: 441-463.
- Glaeser, Edward L.; Sacerdote, Bruce ve Scheinkman, José A. (1996), "Crime and Social Interactions", *The Quarterly Journal of Economics*, 111(2): 507-548.
- Greenberg, David F. (1985), "Age, Crime, and Social Explanation", *The American Journal of Sociology*, 91(1): 1-21.
- Grogger, Jeff (1998), "Market Wages and Youth Crime", *Journal of Labor Economics*, 16(4): 756-791.
- Hoffman, Joan (2003), "Legal Responsiveness: A Contribution to Structural Theory of Economic Crime", *International Journal of Social Economics*, 30(3): 255-274.
- Lochner, Lance ve Moretti, Enrico (2004), "The Effect of Education on Crime: Evidence from Prison Inmates, Arrests, and Self-Reports", *The American Economic Review*, 94(1): 155-189.
- Öncü, Fatih ve diğerleri (2007), "Sosyoekonomik Etmenlerin ve Sosyodemografik Özelliklerin Psikotik Olguların Suç İşleminde Etkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(1): 4-12.

- Pazarlıoğlu, M. Vedat ve Turgutlu, Timur (2007), “Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 44(513): 63-70.
- Piliavin, Irving ve diğerleri (1986), “Crime, Deterrence and, Rational Choice”, *American Sociological Review*, 51(1): 101-119.
- Pudney, Stephen; Deadman, Derek ve Pyle, David (2000), “The Relationship between Crime, Punishment and Economic Conditions: Is Reliable Inference Possible When Crimes Are Under-Recorded?”, *Journal of the Royal Statistical Society*, 163(1): 81-97.
- Riemer, Svend (1942), “Theory and Quantitative Analysis in Criminological Research”, *The American Journal of Sociology*, 48(2): 188-201.
- Sah, Raaj K. (1991), “Social Osmosis and Patterns of Crime”, *The Journal of Political Economy*, 99(6): 1272-1295.
- Shavit, Yossi ve Rattner, Arye (1988), “Age, Crime, and Early Life Course”, *The American Journal of Sociology*, 93(6): 1457-1470.
- Sherman, Lawrence W.; Smith, Douglas A.; Schmidt Janell D. ve Rogan Dennis P. (1992), “Crime, Punishment, and Stake in Conformity: Legal and Informal Control of Domestic Violence”, *American Sociological Review*, 57(5): 680-690.
- Tella, Rafael Di; Schargrofsky, Ernesto, (2004), “Do Police Reduce Crime Estimates Using The Allocation of Police Forces After a Terrorist Attack”, *The American Economic Review*, 94(1): 115-133.
- Welsh, Brandon C. (2000), “Economic Analysis of Crime Prevention”, International Centre for the Prevention of Crime and the National Crime Prevention Centre’ in düzenlediği *Consultation on Cost-Benefit Analyses of Crime Prevention Programs*’da yayınlanan bildiri, Ottawa, Canada, January 24-25.
- Witte, Ann Dryden ve Witt, Robert (2000), “Crime Causation: Economic Theories”, (Preprint, 2000-07-19, Encyclopedia of Crime and Justice).
- <http://www.econ.survey.ac.uk/WorkingPapers/econ300.pdf>, 27/12/2007.
- <http://www.fbi.gov/ucr/cius2006/documents/offensedefinitions.pdf>, 03/01/2008.